OPUSCULUM IV.

DE QUINQUE FESTIVITATIBUS

PUERI IESU

PROLOGUS.

Ratio harum meditationum.

Cum secundum virorum venerabilium quos in Ecclesia Dei divina irradiatio amplius illustravit, et caelestis devotio abundantius inflammavit sententiam et doctrinam dulcis Iesu meditatio, Verbi incarnati contemplatio devota devotam mentem super mel et omnia unguentorum fragrantium odoramenta suavius delectat, dulcius inebriat, perfectius consolatur et confortat [1]; hinc est, quod cum me a cogitationum incidentium tumultu paululum subtraxissem et intra memetipsum tacitus cogitarem, quid de divina incarnatione in hoc tempore pertractarem in mente, unde aliquam consolationem spiritualem reciperem, in qua divinam dulcedinem *in hac lacrymarum valle* [2] per speculum degustarem, ut, illa aliquantulum degustata, temporalem ac phantasticam consolationem perfectius fastidirem: incidit menti meae secretius, quod anima Deo devota benedictum Dei Patris Verbum et Filium unigenitum mediante gratia Spiritus sancti spiritualiter posset virtute Altissimi concipere, parere, nominare, cum beatis Magis quaerere et adorare et demum Deo Patri secundum Legem Moysi in templo feliciter praesentare, et sic tanquam vera christianae religionis discipula [3] quinque festa, quae de puero Iesu agit Ecclesia, mente devota cum omni reverentia valeat celebrare. Igitur sicut humiliter concepi, verbis humilibus conscripsi, concordantias auctoritatum brevitatis causa praetermisi. In quo tractatu brevi et humili, si vel modicum devotionis ad dulcissimum Iesum quis legendo concipiat vel meditando; ipsum tanquam omnium bonorum auctorem, fontem et principium laudet, glorificet et benedicat; si vero nihil, vel mihi minus sufficienter et digne scribenti, vel forte sibi minus devote et humiliter legenti imputet et ascribat.

Notandu

Festivitas I.

Quomodo Filius Dei, Christus Iesus a mente devota spiritualiter concipiatur.

Obiectum huius meditationis.

I. Primo igitur, purgato intellectu contritionis lavacro, et inflammato et elevato affectu dilectionis igniculo [4], castis meditationibus et devotis cogitationibus pertractandum est, qualiter iste benedictus Dei Filius, Christus Iesus sit a devota mente spiritualiter *concipiendus*.

Cum anima devota vel spe caelestis praemii, vel timore aeterni supplicii, vel taedio *in hac lacrymarum valle* [5] diutius commorandi mota ac stimulata, novis inspirationibus visitatur, sanctis affectionibus inflammatur, meditationibus caelestibus anxiatur, tandem abiectis et despectis veteribus defectibus

---

[1] Cfr. Anselm., Meditat. 12; Bernard., Serm. 1. in Epiph. Domini, n. 1. seqq.; Serm. 29. de Diversis, n. 2. seqq.; Tractat. ascet. (inter opera Bernardi suntque Gilleberti abbatis) tr. 6. n. 6. seqq. — Vat. *suavius delectet, dulcius inebriet, perfectius consoletur et confortet.* In initio pro *virorum venerabilium* A B C D E *virorum honorabilium.*

[2] Psalm. 83, 7. — Superius pro *pertractarem in mente* B *pertractarem mente.* Subinde pro *ut illa* G *et illa.*

[3] Cod. G *vera religionis Christi discipula.* Inferius F omittit *concordantias... praetermisi.*

[4] Cfr. supra Opusculum I. de Triplici Via, c. 1. n. 2-17.

[5] Psalm. 83, 7. Cfr. supra Opusculum II. Soliloq. c. 3. n. 10. verba August., secundum quae etiam anima ad Deum revertens *mota vel spe praemii, vel timore supplicii* vim facit pristinis desideriis etc.

et pristinis desideriis, novo vivendi proposito a *Patre luminum, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum* [1], spiritualiter spiritu gratiae fecundatur; quid aliud agitur, nisi quod, *superveniente virtute Altissimi et obumbratione* caelestis refrigerii, quae carnales concupiscentias mitigat, mentales oculos ad videndum confortat et adiuvat, Pater caelestis divino quodam semine animam gravidam facit et fecundat [2]? — Post hunc conceptum sacratissimum anima pallet in facie per veram humilitatem in conversatione, fastidium cibi et potus concipit in mente in plenario mundialium contemptu et abiectione, desideria variantur in affectione ex diversorum bonorum proposito et intentione, aliquando etiam infirmari et aegrotare anima incipit in propriae voluntatis abiectione. Iam enim incedit tristis et turbulenta pro veterum delictorum perpetratione, pro temporis amissione, pro hominum adhuc in mundo mundialiter viventium societate et conversatione. Iam paulatim grave et taediosum incipit esse omne, quod foris est et foris cernitur, quia illi displicere cernitur, qui intus percipitur et sentitur [3].

ectus spi-
ualis con-
ptus.

2. O felix conceptus, quem talis consequitur mundi contemptus et caelestium operationum ac divinarum occupationum appetitus! Iam, quamvis adhuc modicum « gustato spiritu, desipit caro [4] » cum gemitu, iam anima cum Maria *montana* ascendere incipit, quia post talem conceptum fastidiuntur terrena et desiderantur caelestia et aeterna. Iam fugere incipit societatem illorum *qui terrena sapiunt* [5], et appetit familiaritatem eorum qui caelestia concupiscunt. Iam incipit *ministrare Elisabeth*, hoc est illis quos divina sapientia illuminat et divina gratia amplius per dilectionem inflammat. Et hoc valde notabile, quia multis necessarium est: quanto magis a mundo se abstrahunt, tanto familiarius se bonis hominibus amicabiles et familiares reddunt, ut tanto amplius malorum consortium ipsis desipiat, quanto dulcius bonorum et spiritualium honesta conversatio eorum affectum afficit et inflammat, « quia, secundum beatum Gregorium [6], qui sancto viro adhaeret accipit, ut ex eius assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo conversationis accendatur in amore veritatis, peccatorum tenebras fugiat, amore divinae lucis inardescat ». Unde Isidorus [7]: « Accede bonorum societatem. Accidit enim, si fueris socius conversationis, eris socius et virtutis ». — Illic cogitet fidelis anima, quam casta, quam sancta et quam devota fuerint illorum Sanctorum [8] colloquia, quam divina et quam salutifera consilia, quam mirandae sanctitatis, quam mutuae societatis opera, dum unusquisque alium verbo et exemplo provocabat ad meliora.

Quaeritur societas spiritualium.

Reflexio.

eatitudo
os status.

3. Sic tu, o anima devota, facias, si te de Spiritu sancto concepisse nova caelestis vitae desideria sentias. Fuge malorum consortia, ascende cum Maria, quaere virorum spiritualium consilia [9], imitari stude perfectorum vestigia, contemplare bonorum verba, opera pariter et exempla. — Fuge perversorum venenosa consilia, quae semper pervertere quaerunt, impedire appetunt, lacerare non desistunt nova sancti Spiritus desideria et saepius sub specie pietatis infundunt virus impiae tepiditatis, dicentes: nimis magnum est quod incipis, nimis arduum est quod

Hortatio.

Perversorum prava consilia.

---

[1] Iac. 1, 17. — Subinde respicitur Luc. 1, 35: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.

[2] Cfr. Comment. in Luc. c. 8. n. 22, ubi ostenditur, quod *semen* sit Verbum Dei aeternum et quidem ut *inspiratum*, ut *incarnatum*, ut *praedicatum*, ut *exemplatum*. Adiungimus, quod in Nativitate Domini tres missae, ut communiter tenetur, celebrantur ad insinuandam triplicem nativitatem, scilicet aeternam, temporalem spiritualem, qua Christus oritur *tanquam lucifer in cordibus nostris* (II. Petr. 1, 19.), et temporalem carnalem ex B. M. Virgine (*Puer natus est nobis* Isai. 9, 6.). Cfr. Innocent. III, Serm. 3. in Nativitate Domini, ubi etiam dicit: « Christus enim per affectum concipitur, per effectum nascitur, per profectum nutritur ». Guerricus abbas, Serm. 2. de Annuntiatione Domini (inter opera Bernardi), n. 4., Verbi conceptionem in anima fideli describens ait: Quam beati, qui dicere possunt: *A timore tuo, Domine, concepimus et parturivimus spiritum salutis* [Isai. 26, 18. secundum Septuaginta]! qui nimirum non est alius quam spiritus Salvatoris, quam veritas Iesu Christi. Vide ineffabilem dignationem Dei simulque virtutem incomprehensibilis mysterii; qui creavit te creatur in te, et quasi parum esset, te ipsum habere patrem, vult etiam, te sibi fieri matrem. *Quicumque*, inquit [Matth. 12, 50.], *fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus et frater et soror et mater est* etc. Cfr. Tract. de Interiori Domo (inter opera Bernardi), c. 10. n. 17. et c. 39. n. 80. 81.

[3] Cfr. supra Opusculum II. Soliloq. c. 2. n. 8. in fine. — Cod. G *quod cernitur foris, quia nimirum placere cernitur, quod intus* etc., Vat. cum F *foris cernitur, quod intus percipitur et auditur* (F *sentitur*).

[4] Bernard., Epist. 111. n. 3: « Gustato spiritu, necesse est desipere carnem ». Pro *desipit* A B C D E *desipiat*. — Subinde respicitur Luc. 1, 39: « Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana ». In quem locum Beda ait: Typicum pariter exemplum tribuens [Maria], quod omnis anima, quae Verbum Dei mente conceperit, virtutum statim celsa cacumina gressu conscendat amoris etc. — Superius Vat. omittit *ac divinarum occupationum*, et inferius pro *quia post talem* ipsa substituit *post talemque*.

[5] Phil. 3, 19. — Beda, I. Homil. genuin. homil. 2. (in festo Visitationis B. M. Virg.): Intrat ergo [Maria] domum Zachariae atque Elisabeth... ut mulieri provectae aetatis virgo iuvencula *ministerium sedula impenderet*. — Inferius Vat. omittit *divina sapientia illuminat et*, quae etiam subinde pro *quia multis* cum F substituit *multisque*.

[6] Libr. I. Homil. in Ezech. homil. 5. n. 6, ubi pro *in amore veritatis* et *amore divinae lucis* textus originalis *in amorem veritatis* (ita etiam Vat.) et *in desiderio lucis*.

[7] Libr. II. Synonymor. n. 44. (alias c. 8.): Bonis te adiunge, bonorum consortium appete, bonorum societatem quaere; Sanctis individue adhaere. Si fueris socius conversationis, eris et virtutis. Vat. cum F *Bonorum societatem require* [G *inquire*]. *Accidit* etc.

[8] Vat., refragantibus A B C D E, *illarum Sanctarum*, et inferius *dum unaquaeque aliam* pro *dum unusquisque alium*. Pro *provocabat* A B C D E *provocat*.

[9] Plures codd., ut A B C D, hic et paulo inferius *concilia*. Subinde pro *non desistunt* A B C D E *non desinunt*, et pro *impiae lepiditatis* F *impiae cupiditatis*.

proponis, intolerabile quod facis, vires tibi non suppetunt, virtutes naturales deficiunt[1], caput confunditur, oculi destruuntur, infirmitates diversimode nutriuntur, phthysis, paralysis, calculus et vertigo capitis et oculorum caligo, sensuum hebetudo, rationis obnubilatio et virium destitutio, his omnibus subiacebis, nisi ab inceptis abstineas et commodo corporali amplius intendas. Statum tuum non decent talia, per haec diminuitur honor tuus et reverentia. — Vides, quod iam factus est magister disciplinae et medicus corporis qui nec mores proprios componere novit nec curare propriam mentis infirmitatem. Heu, heu, quot et quantos maledicta mundialium consilia supplantaverunt et conceptum in eis per Spiritum sanctum Dei Filium exstinxerunt[2]! Haec est illa potio misera et mortifera persuasio diabolica, quae in multis spiritualem conceptum impedit, in plerisque conceptum iam per propositum formatum, vel per votum iam factum interficit et exstinguit[3].

Horum reprobatio.

4. Sed sunt et alii, qui videntur et forte sunt boni et religiosi; sed, salva eorum reverentia, nimis timidi, non attendentes nondum *abbreviatam manum Domini, ut salvare nequeat*[4], nec considerantes nondum diminutam pietatem Altissimi, quin adiuvare velit et valeat, habentes *zelum Dei, sed non secundum scientiam*, dum ex compassione corporalis afflictionis, vel forte ex timore naturalis defectionis — dum alios vident viriliter agere quod ipsi iam dudum bonum et sanctum iudicabant, et tamen non audebant inchoare — retrahunt homines ab operibus perfectionis. Dissuadent ea quae excedunt statum[5] vitae communis, destruunt sancta consilia divinae inspirationis, quorum consilia ratione vitae quanto magis sunt authentica, tanto magis inveniuntur periculosa.

Aliorum consilia mala.

5. Hi aliquando dicunt[6], multum callide ex antiqui hostis adinventione obiicientes: si talia vel talia feceris, sanctus et bonus religiosus et devotus iudicaberis. Et cum in te nondum sit quod esse ab aliis putaberis, in conspectu summi ludicis tua magna, gravia et horrenda peccata cognoscentis reus eris et amittes meritum operis et simulator aut hypocrita iudicaberis. Talia exercitia dicunt esse illorum qui nihil mali fecerunt, qui sancte et innocenter vixerunt, qui omnia propter Deum dimiserunt, qui toto tempore vitae Deo perfecte adhaeserunt[7].

Item, a callidae siones.

6. Sed et hos, dilecta, Deo devota anima, devita; *montem ascende* cum Maria. Paulus non sine peccatis vixerat, non diu Deo servierat, quando in tertium caelum rapiebatur et Deum facie ad faciem videns contemplabatur[8]. Maria Magdalena, tota superba, tota ambitiosa, tota mundanis vanitatibus intenta, carnis cupiditatibus dedita, non longe post ad pedes Iesu inter Apostolos sanctos sedit et cum intentione devotam doctrinam perfectionis audivit, prima omnium in modico tempore Deum videre meruit aliisque verba veritatis constanter proposuit. *Non est* enim *personarum acceptor Deus*[9], non pensat nobilitatem generis, non diuturnitatem temporis, non multitudinem operum, sed fervorem ampliorem et caritatem maiorem devotae mentis. Non enim pensat, qualis aliquando fuisti, sed qualis esse amodo incepisti. Unde taliter consulentium consilia essent multum reprehensibilia, si non excusarentur simplicitate, licet non approbanda.

Reprobatur.

7. Si ergo non potes salvari per innocentiam, studeas salvari per poenitentiam; si non potes esse Catharina vel Caecilia, non contemnas esse Maria Magdalena, vel Aegyptiaca[10]. Igitur, si te sentis, sancto

Hortatio.

---

[1] Cod. F *non sufficiunt.*

[2] Vide verba Bernardi supra pag. 46, nota 7. allegata; cfr. etiam ipsius Serm. 30. in Cant. n. 10. seqq., ubi consilia tum medici Christi eiusque discipulorum tum medici Hippocratis ipsiusque sequacium describuntur.

[3] Cfr. Hugo a S. Vict., l. de Claustro animae (inter opera Hug.) c. 2, ubi diabolus introducitur suggerens, « non esse bonum naturae complexiones turbare, cum ex subtractione ciborum mutentur complexiones, ex mutatione complexionum conturbatio naturae contingat, ex conturbatione naturae infirmitas, ex infirmitate mors. Ecce, fratres, diabolus physicam docet, ecce, medicus factus est, de complexionibus loquitur, infirmitates diversas, si tenetur religio, generari praedicat. Sed quare hoc? Non ut mederi velit, sed ut occidere possit; non ut aegritudines curet, sed ut securius inferat mortem » etc.

[4] Isai. 59, 1: Ecce, non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat; cfr. ibid. 50, 2. — Sequitur Rom. 10, 2: Aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. — Pro *nondum diminutam pietatem Altissimi* (cfr. supra Opusculum II. Soliloq. c. 2. n. 19. in fine) A B C D E *nondum dominicam pietatem Altissimi exstinctam*, qui etiam inferius ante *iudicabant* (F *meditabantur*) omittunt *et sanctum.* Bernard., Serm. 27. de Diversis, n. 4: Quid enim putamus, carissimi? Abbreviata est manus Domini, an forte thesauri gratiae defecerunt? Quid, inquam, putamus, utrum voluntas mutata sit, an imminuta facultas? Neutrum sane de eo aestimare licet etc.

[5] Cod. F *normam.*

[6] Vat. *Alii dicunt.*

[7] Matth. 19, 27: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. — Superius pro *dicunt* B C D E G *debent*, edd. 1, 2 *dicunt debent.*

[8] Cfr. II. ad Cor. 12, 2-4. — De Maria Magdalena vide Luc. 7, 37. seqq. et 8, 2; 10. 39. (sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius) et Ioan. 20, 1. seqq. (de resurrectione Christi, quam nuntiavit Magdalena Apostolis, et de visione, qua Christum apparentem agnovit). — Superius post *Sed et hos* F supplet *consiliarios*, qui etiam inferius pro *non longe post* substituit *non diu post.* Pro *devotam* edd. 1 et 2 *devota*, et post *prima omnium* F prosequitur *resurgentem Dominum videre meruit* etc.

[9] Act. 10, 34. — Inferius pro *Unde taliter consulentium* (ita G cum edd. 1 et 2) A B C D E F *Unde talium consulentium* (A B C omittunt *consulentium*), Vat. *Unde aliter consutentium.*

[10] Vat., refragantibus A B C D E, legit: Tu ergo, o anima divino semine gravida, fuge indocta consilia. Si non habes oculos lynceos, noli abiicere humanos. Melius est parum habere quam toto carere. Malum est perdere propter perdidisse, et stultum est nolle proficere propter defecisse. Si non potes salvari per innocentiam... Aegyptiaca. Si perdidisti iuventutem, noli amittere [G *perdere*] senectutem. Si vixisti in maris fluctibus, moriaris in littoris sinibus. Igitur, si te sentis etc.

proposito Dei dulcissimum Filium concepisse, praedicta mortifera venena fuge et festina, desidera et affecta more parturientis ad partum feliciter pervenire [1].

Festivitas II.

Quomodo Filius Dei in mente devota spiritualiter nascatur.

1. Secundo attende et considera, qualiter iste benedictus Dei Filius spiritualiter iam conceptus spi-
d sit haec tivitas. ritualiter *nascitur in mente.* Nascitur enim, cum post sanum [2] consilium, post discussum sufficienter negotium, post invocatum divinum patrocinium sanctum propositum ducitur ad effectum; cum iam anima incipit opere perficere quod diu pertractavit in mente, sed tamen semper formidabat inchoare, quia timebat deficere. In ista beatissima nativitate Angeli iu-
interior. bilant, Deum glorificant, pacem praedicant [3], quia, dum quod diu mente conceptum est ad effectum boni operis perducitur, pax interioris hominis reformatur. Non enim in regno animae divina pax bene geritur, quando caro spiritui, et spiritus carni reluctatur [4]; quando spiritus solitudinem, et caro multitudinem affectat; quando spiritum delectat Christus, et carnem mundus; quando spiritus quaerit requiem contemplationis cum Deo, et caro appetit honorem praelationis in saeculo. Econtra, quando caro spiritui subiugatur, postquam bonum opus, quod diu per carnem est impeditum, perducitur ad effectum, pax et exsultatio interior reformatur [5]. O quam beata nativitas, quam tanta sequitur Angelorum et hominum iucunditas! « O igitur quam dulce et delectabile esset secundum naturam operari, si insania nos permitteret, qua sanata, statim natura naturalibus arrideret [6] »! Iam experiretur, quod verum est illud evangelicum dictum: *Tollite iugum meum super vos* etc., et sequitur: *Et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, et onus meum leve.*

2. Sed notandum est hic, o anima devota, si te haec iucunda delectat nativitas, debes esse primo Maria. Maria enim interpretatur *amarum mare, illuminatrix* et *domina* [7]. — Esto ergo *amarum mare* per lacrymosam contritionem, ut de *peccatis commissis* amarissime doleas, ut de *bonis omissis* profundissime ingemiscas, de *diebus neglectis et perditis* incessanter te affligas. — Esto secundo *illuminatrix* per honestam conversationem, per virtuosam operationem et studiosam aliorum in bono informationem. — Esto tertio demum *domina* sensuum, carnalium concupiscentiarum, omnium operationum tuarum, ut omnes [8] actiones secundum rectum rationis iudicium facias et in omnibus tuam salutem, proximi aedificationem, divinam laudem et gloriam appetas et requiras. Requiritur primo, ut sis similis Mariae triplici-ter.

3. Haec est illa felix Maria, quae pro peccatis perpetratis dolet et ingemiscit, quae in virtutibus fulget et claresci t, quae carnalibus voluptatibus dominatur. Ab ista Maria Iesus Christus cum gaudio sine dolore, sine labore spiritualiter nasci non dedignatur. Post hanc felicem nativitatem cognoscit et gustat, quam *suavis est Dominus* Iesus [9]. Revera suavis est, quando nutritur sanctis meditationibus, Beatitudo huius status.

---

[1] Fide A B C D E omisimus quae Vat. hic addit: Sed notandum est, quod beata Virgo non statim post conceptionem peperit Filium, sed decursis novem mensibus genuit Christum; quod non vacat mysterio, quia non est omni spiritui credendum [cfr. I. Ioan. 4, 1.]. Sed, o anima devota, si quando novis illustrationibus vel revelationibus illustraris seu illuminaris insolitis inspirationibus, magnae perfectionis propositis intrinsecus inflammaris; non statim de tuo consilio ad opus propera, sed bene tecum et cum bonis et potissime cum illis qui in talibus sunt experti, delibera, utrum quae inspirata sunt liceant, deceant et expediant; utrum dictis Prophetarum sint consona, utrum doctrinis Apostolorum et sanctorum Doctorum aliqualiter sint contraria, et etiam, utrum exemplis Sanctorum sint similia vel dissimilia. Et sic ad opus festina, vel statim absolvas te ab his in tua conscientia, quia periculosum est, tales inspirationes diu et frequenter in mente concipere, et tamen ad effectum boni operis modicum vel nihil properare.

[2] Codd. A B C D E *sanctum*, qui etiam omittunt *post discussum sufficienter negotium.*

[3] Cfr. Luc. 2, 13. seq. — Superius post *in mente* Vat. addit *cum iam incipit viriliter agere quod iam dudum proponebat perficere.*

[4] Gal. 5, 17: Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; haec enim sibi invicem adversantur, ut non quaecumque vultis, illa faciatis. Cfr. Rom. 7, 22. seq. — Inferius pro *in saeculo* F *cum saeculo.*

[5] Contradicentibus A B C D E, Vat. addit: In ista nativitate non auditur clamor lamentabilis, non sentitur dolor lacrymabilis, non percipitur cruciatus miserabilis, sed admiratio de integritate, exsultatio de novitate Dei, glorificatio de strenuitate.

[6] Vide supra pag. 48, notam 12. Vocibus *secundum naturam* A C E interserunt *sanam.* — Subinde allegatur Matth. 11, 29. seq. — De hac mystica nativitate Christi in nobis cfr. Bernard., Serm. 6. in Vigilia Nativitatis Domini, n. 6. seqq., et Guerrici abbatis, Serm. 2. de Annuntiatione Domini (inter opera Bernardi), n. 5.

[7] Hieron., de Nominibus Hebraicis, Novi testam. de Matthaeo: Mariam plerique aestimant interpretari: illuminant me isti, vel *illuminatrix*, vel smyrna [myrrha] maris; sed mihi nequaquam videtur. Melius autem est, ut dicamus, sonare eam stellam maris, sive *amarum mare*; sciendumque, quod Maria sermone Syro *domina* nuncupetur. Cfr. tom. VII. pag. 21, nota 10. — Inferius pro *de bonis omissis* A C D E *de bonis amissis*; cfr. supra Opusculum I. de Triplici Via, c. 2. n. 2.

[8] Vat., refragantibus A B C D E G, *et omnes.*

[9] Psalm. 33, 9: Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus. Cfr. Sap. 12, 1. — Superius vocibus *Iesus Christus* A C D E praefigunt *iste.*

quando balneatur devotis et calidis lacrymarum fontibus, quando involvitur castis desideriorum velaminibus, portatur in sanctae dilectionis amplexibus, osculatur crebris devotionis affectibus et confovetur in interioribus mentis sinibus. Sic igitur puer nascitur spiritualiter [1].

Festivitas III.

Quomodo infans Iesus a devota anima spiritualiter sit nominandus.

1. Tertio considerandum, qualiter iste benedictissimus infantulus spiritualiter natus sit *nominandus*. Et puto, quod non potest nominari congruentius quam *Iesus*, quia scriptum est [2]: *Vocatum est nomen eius Iesus*. Hoc est nomen sacratissimum, a Prophetis prophetatum, ab Angelo nuntiatum, ab Apostolis praedicatum, a Sanctis omnibus desideratum. O nomen *virtuosum, gratiosum, gaudiosum, deliciosum, gloriosum! Virtuosum*, quia superat hostes [3], reparat vires, renovat mentes. *Gratiosum*, quia in ipso habemus fidei fundamentum, spei firmamentum, caritatis augmentum, iustitiae complementum. *Gaudiosum*, quia « iubilus in corde, melos in aure, mel in ore [4] », splendor in mente. *Deliciosum*, quia « pascit cogitatum, lenit prolatum, ungit invocatum », reficit scriptum, instruit lectum. Nomen revera *gloriosum*, quia dedit caecis visum, claudis gressum [5], surdis auditum, sermonem mutis, vitam mortuis. O ergo nomen benedictum, quod ostendit tantum virtutis effectum! O anima, sive scribas, sive legas, sive doceas, sive quodcumque aliud facias; nihil tibi sapiat, nihil tibi placeat nisi Iesus [6]. Nomina igitur tuum infantulum in te spiritualiter genitum *Iesus*, id est salvator [7] in huius vitae incolatu et miseria; salvet a *mundi vanitate*, quae te impugnat; a *daemonis falsitate*, quae te infestat; a *carnali fragilitate*, quae te cruciat.

Gloria nominis Iesu.

2. Clama, anima devota, inter tot huius vitae flagella: O Iesu, Salvator mundi, salva nos, qui per crucem et sanguinem redemisti nos; auxiliare nobis, Domine Deus noster [8]. Salva, inquam, dulcissime Iesu Salvator, confortando debilem, consolando flebilem, adiuvando fragilem, solidando instabilem [9].

Oratio.

3. O quantam saepius sensit dulcedinem post illam benedicti [10] nominis impositionem illa felix mater naturalis et vera mater spiritualis, virgo Maria, quando percepit, in hoc nomine daemonia eiici, miracula cumulari, caecos illuminari, infirmos curari, mortuos suscitari! Sic certe tu, anima, spiritualis mater, merito debes gaudere et exsultare, quando tu percipis in te et in aliis, quod tuus benedictus Filius Iesus *daemones fugat* in peccati dimissione, *caecos illuminat* verae

Gaudium B. Mariae

---

[1] Fide A B C D E addidimus *Sic igitur puer nascitur spiritualiter* et omisimus quae Vat. hic addit (cfr. infra Additamentum I.). Superius pro *portatur in* G *portatur brachiis et.*

[2] Luc. 2, 21. — Vocibus *quam Iesus* F interscrit *hoc nomine*. Subinde ex A B C D E F supplevimus *ab Angelo... desideratum.*

[3] Vat. addit *congregat cives* (quod A B C D E omittunt), et subinde pro *renovat* substituit cum pluribus codd. *revocat.*

[4] Bernard., Serm. 15. in Cant. n. 6. (cfr. supra pag. 43, nota 1.); ibid. n. 5. est seq. locus: Lucet praedicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit. Ibid. n. 6: « Si scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi Iesum. Si disputes aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit ibi Iesus ». Pro *instruit lectum* Vat. *instruit factum.*

[5] Cfr. Act. 3, 6. et Bernard. loc. cit.

[6] Vide supra notam 4. verba Bernardi. — Cod. F *nisi hoc nomen Iesus.*

[7] Hieron., I. Comment. in Matth. 1, 21: *Iesus* Hebraico sermone *salvator* dicitur. Etymologiam ergo nominis eius Evangelista [Matth. 1, 21.] signavit dicens: *Vocabis nomen eius Iesum*, quia *ipse salvum faciet populum suum.* — Refragantibus A B C D E, Vat. legit cum F G plura addendo: *Nomen* [F *Nomina*] igitur tuum infantulum in te spiritualiter genitum Iesus. Habeat sibi quod nominatur *Dei Filius* [cfr. Luc. 1, 32.], *splendor gloriae, imago substantiae* [Hebr. 1, 3.], *Verbum Patris* [Ioan. 1, 1.], *virtus Omnipotentis* [cfr. I. Cor. 1, 24.], *heres universorum* [Hebr. 1, 2.], *Rex regum, Dominus dominantium* [I. Tim. 6, 15.]. Habeat sibi, quod dicitur *Christus*, id est unctus et bene, quia in *prophetam*, sicut claruit in doctrinae eruditione; in *pugilem*, sicut patuit in diaboli debellatione; in *sacerdotem*, sicut ostendit in Patris reconciliatione; in *regem*, sicut monstrabit in praemiorum retributione. Habeat haec omnia sibi cum suis Beatis communia. Sit tamen tibi *Iesus*, id est salvator in huius vitae incolatu et miseria etc.

[8] Ex A B C D E supplevimus *auxiliare... Deus noster.*

[9] Contradicentibus A B C D E, Vat. cum F G et aliis edd. addit: Sed heu, unum est, quod cum fletu referam, quod non vacat mysterio, quod non statim, ut nascitur, circumciditur et nominatur, sed secundum Legem dies octava exspectatur [cfr. Luc. 2, 21.]. Puto, quod per septenarium, qui in octonario includitur, universitas divinarum et moralium virtutum cum unitate et vinculo pacis figuratur; quia, postquam anima omnia per *fortitudinem* adversa toleravit, per *iustitiam* miseros et egenos sustentavit, per *temperantiam* concupiscentias superavit, per *prudentiam* mundi et antiqui hostis insidias declinavit, adhuc postquam per *fidem* Deum omnium Creatorem intellexit, per *spem* Deum tanquam omnium remuneratorem in omnibus operibus suis aspexit, per *caritatem* eum tanquam omnium bonorum largitorem toto corde dilexit, et demum die octavo circumcisis ab anima omnibus phantasticis imaginationibus, omnibus vanis et inutilibus cogitationibus, pacatis omnibus animae motibus et inordinatis affectionibus, per *exercitium contemplationis* in Domino dulciter requiescit: tunc *puer nominatur*, tunc dulce nomen Iesus imponitur, tunc eius dulcedo sentitur et gustatur, tunc experitur virtutem, tunc percipit iucunditatem.

[10] Ita A, sed B C D E *beati*, Vat. *beatam.* Subinde pro *et vera* A B C E *et vere.*

cognitionis infusione, *mortuos suscitat* in gratiae collatione, *infirmos curat, claudos sanat, paralyticos et contractos rectificat* in spirituali confortatione, ut iam efficiantur fortes et viriles [1] per gratiam qui prius erant debiles et infirmi per culpam. O quam felix et beatum nomen, quod tantam meruit habere virtutem et efficaciam [2]!

Festivitas IV.

Quomodo Filius Dei a devota anima cum Magis sit spiritualiter quaerendus et adorandus.

1. Sequitur quarta solemnitas, quae consistit in *Magorum adoratione.* Postquam enim anima istum dulcissimum puerum per gratiam spiritualiter concepit, peperit et nominavit; tres reges, hoc est tres animae vires — quae bene *reges* dicuntur, quia iam carni principantur, sensibus dominantur, in solis divinis studiis, sicut decet [3], occupantur — puerum iam per effectus multiplices eis revelatum in civitate regia, hoc est in totius mundi machina, aestimant esse *quaerendum.* Quaerunt igitur meditationibus, requirunt affectionibus, interrogant devotis cogitationibus: *Ubi est qui natus est? Vidimus stellam eius in oriente* [4]*;* vidimus claritatem eius fulgentem in devota mente, vidimus splendorem eius radiantem in intimis animae, audivimus eius vocem, quae est dulcissima, gustavimus eius dulcedinem, quae est suavissima, percepimus eius odorem suavissimum, experti sumus eius amplexum deliciosissimum. Iam, Herodes, redde responsum, ostende dilectum, monstra infantulum desideratum [5]. Hunc desideramus et quaerimus.

Quid sint spiritualiter reges.

Quaerendus Dominus puer.

2. « O dulcissime, o amantissime puer aeterne, infans antique, quando te videbimus, quando te inveniemus, quando ante faciem tuam apparebimus? Taedet gaudere sine te, delectat gaudere tecum et flere tecum. Omne, quod tibi est adversum, nobis est molestum; tuum beneplacitum est nostrum indeficiens desiderium. O si tam dulce est flere de te, quam dulce esset gaudere de te [6] ». — Ubi ergo es, quem quaerimus? Ubi es, quem in omnibus et prae omnibus desideramus? *Ubi es qui natus es rex Iudaeorum* [7], lex devotorum, lux caecorum, dux miserorum, vita morientium, salus aeterna omnium aeternaliter viventium?

Allocutio ad puerum Iesum.

Interrogatio.

3. Sequitur responsio conveniens: *In Bethlehem Iudae* [8]*; Bethlehem* domus panis, *Iuda* confitens interpretatur. Ibi enim Christus invenitur, ubi post confessionem criminum panis caelestis vitae, id est doctrina evangelica, auditur, ruminatur et devota mente retinetur, ut opere impleatur et aliis adimplenda proponatur. Ibi puer Iesus cum Maria matre invenitur [9], ubi post lacrymosam contritionem, post

Responsio.

---

[1] Cod. F *fortes viribus.*

[2] Vat. contra A B C D E adiicit: Aliquando laetificat, aliquando usque mentis ebrietatem infundit et suam dulcedinem communicat.

[3] Vat. cum F G addunt *vere reges.* Subinde pro *puerum... revelatum... aestimant esse quaerendum* A B C D E incongrue *puer... revelatur... aestimatur esse quaerendum* [B *quaerendus*].

[4] Matth. 2, 2. — Inferius A B C D E omittunt *percepimus eius odorem suavissimum.*

[5] Auctoritate A B C D E omisimus quae Vat. cum F G hic addit: Propter tuam gloriam videndam non venimus, propter tuam gratiam obtinendam non properavimus, propter tuam maiestatem adorandam non festinavimus. Tua enim gloria [Vat. *gratia*] est ipsius factura, tua maiestas ipsius creatura, tua iucunditas ipsius est potentia, tua opulentia est ipsius umbra, tua nobilitas, tua magnificentia est suae infinitae [Vat. addit *bonitatis et*] nobilitatis modica scintilla. In te invenimus quo ipsum cognoscimus, amamus et desideramus, non in quo requiescere debeamus. Tuus honor et decus est sui decoris nutus. Dic igitur, ne protrahas: *Ubi est qui natus est?* Ubi est ergo longitudo brevis, magnitudo levis, altitudo subdita, latitudo angusta? Ubi lux lucens, aqua sitiens, panis esuriens? Dic nobis, ubi potentia regitur, sapientia instruitur, virtus sustentatur, Verbum Patris lactatur? Dic nobis, ubi aeternus Dei Filius infans invenitur? Ubi splendor paternae gloriae pannis involutus cernitur? Ubi audiemus in cunabulis vagientem qui est miserorum consolatio? Ubi videbimus inter brachia infantulum baiulatum, qui est Angelorum et hominum, caelorum et creaturarum omnium conservator et solidator [Vat. cum F *solidatio*]?

[6] Vide supra pag. 66, notam 4. — Inferius post *desideramus* Vat. cum nonnullis codd. addit *et affectamus.*

[7] Matth. 2, 2.

[8] Matth. 2, 5. — Bernard., Serm. 1. in Vigilia Nativitatis Domini, n. 6: Considera denique, quod *in Bethlehem Iudae* nascitur, et sollicitus esto, quomodo Bethlehem Iudae inveniaris, et iam ne in te quidem suscipi dedignatur. Bethlehem quippe *domum panis*, Iuda sonat *confessionem.* Tu ergo, si divini verbi pabulo repleas animam tuam... si denique ex fide vivas et nequaquam gemere oporteat, quia oblitus sis comedere panem tuum [cfr. Ps. 101, 5.], Bethlehem factus es, dignus plane susceptione dominica, si tamen confessio non defuerit. Sit proinde *Iudaea sanctificatio* tua [Ps. 113, 2.]; confessionem et decorem induere [cfr. Ps. 103, 1.], quam maxime stolam in ministris suis Christus acceptat. Denique breviter tibi utrumque commendat Apostolus [Rom. 10, 10.]: *Corde,* inquiens, *creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Iustitia siquidem in corde, panis in domo. Est enim iustitia panis. Et *beati, qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur* [Matth. 5, 6.]. Sit ergo in corde iustitia, et iustitia, *quae ex fide est* [Rom. 10, 6.]; haec enim sola habet gloriam apud Deum [cfr. Rom. 4, 2. seqq.]. Sit etiam in ore confessio ad salutem, et securus iam suscipe eum, qui in Bethlehem Iudae nascitur, Iesum Christum Filium Dei.

[9] Matth. 2, 11: Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius. — Inferius ex A B C D E supplevimus *contemplationis.*

fructuosam confessionem, dulcedo caelestis contemplationis, consolationis aliquando inter abundantissimas lacrymas degustatur, cum oratio, quem pene desperantem invenit, gaudentem et de venia praesumentem derelinquit [1]. O felix Maria, a qua Iesus concipitur, de qua nascitur, et cum qua tam dulciter et gaudenter Iesus invenitur!

Adorandus divinus puer.

4. Sed et vos reges, id est devotae animae vires naturales, quaerite cum regibus terrenis, ut *adoretis* et *offeratis munera* [2]. *Adorate* cum reverentia, quia *creator* et *redemptor* et *remunerator* est: *creator* in naturalis vitae formatione, *redemptor* in spiritualis vitae reformatione, *remunerator* in aeternae vitae collatione. O vos reges, adorate cum reverentia, quia rex potentissimus; adorate cum decentia, quia magister sapientissimus; adorate cum laetitia, quia princeps liberalissimus [3]. — Nec sufficiat vobis adoratio, nisi concomitetur *oblatio*. Offerte, inquam, *aurum* dilectionis ardentissimae, offerte *thus* contemplationis devotissimae, *myrrham* contritionis amarissimae: aurum dilectionis propter *bona collata*, thus devotionis propter *gaudia praeparata*, myrrham contritionis propter *peccata perpetrata;* aurum offerte aeternae *Divinitati*, thus *animae sanctitati*, myrrham *corporis passibilitati*. — Sic ergo quaerite, adorate, vos animae, et offerte [4].

Eidem offerenda munera.

Festivitas V.

Quomodo Filius Dei a devota anima spiritualiter praesentetur in templo.

Praesentatur per gratiarum actionem.

1. Quinto et ultimo consideret devota anima et fidelis, qualiter *natus* parvulus per divinorum operum consummationem et *nominatus* per caelestium dulcedinum degustationem et *quaesitus* et *inventus*, *adoratus* et *honoratus* per spiritualium munerum praesentationem in templum sit *praesentandus*, Domino offerendus [5], et hoc per *debitarum gratiarum devotam et humilem actionem*.

Portetur divinus puer in templum Divinitatis.

Igitur postquam felix Maria [6], mater Iesu spiritualis, est per istius benedicti filii *conceptionem* purgata per poenitentiam, postquam aliqualiter iam per *nativitatem* confortata per gratiam, postquam etiam est iam per *impositionem benedicti nominis* consolata medullitus, et tandem in *adoratione* cum regibus est informata divinitus; quid aliud restat, nisi ut in *caelestem Ierusalem portetur*, in templum Divinitatis et praesentetur Deus, Dei et Virginis Filius?

Ascendendum in caelestem Ierusalem.

2. Ascende igitur, spiritualis Maria, non iam in montana [7], sed in caelestis Ierusalem habitacula, in supernae civitatis palatia. Ibi ante thronum aeternae Trinitatis et individuae Unitatis flecte humiliter mentis genua; ibi Deo Patri filium tuum repraesenta laudando, glorificando et benedicendo Patrem et Filium cum sancto Spiritu. Lauda cum iubilo Deum Patrem, per cuius inspirationem bonum propositum concepisti. Glorifica in laude [8] Deum Filium, per cuius informationem conceptum propositum opere perfecisti. Benedic et sanctifica Deum Spiritum sanctum, per cuius consolationem in bono exercitio hactenus perstitisti.

Glorificandus Pater

3. O anima, Deum *Patrem* in omnibus donis suis et bonis tuis glorifica, quia ipse est, qui te de saeculo per occultam inspirationem evocavit dicens [9]: *Revertere, revertere, Sunamitis* — cuius expositionem quaere supra in alio tractatu meditatione

Notandum

---

[1] Bernard., Serm. 32. in Cant. n. 3: Quoties me oratio, quem pene desperantem suscepit, reddidit exsultantem et praesumentem de venia! Cfr. supra pag. 50, nota 4. in fine.

[2] Matth. 2, 11: Procidentes adoraverunt eum et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. — Vat. cum F G (contra A B C D E) legit: « Sed notandum, quod Iesus quaesitus legitur a *regibus*, et hoc ut ipsum cum omni reverentia adorarent; a *doctoribus*, ut ab ipso veritatis documenta cum summa diligentia audirent [Ioan. 3, 1. seqq.]; a *sponsa*, ut suae suavitatis dulcedinem per secreta colloquia degustaret [Cant. 3, 1. seqq.]; a *Maria* matre, ut ipsum perditum reperiret et ab ea se amplius non alienaret [Luc. 2, 43. seqq.]. Sic vos, o reges, hoc est devotae animae... munera offeratis ». Subinde pro *cum reverentia* A B C D E *in reverentia*.

[3] Refragantibus A B C D E, Vat. cum F G addit: « Adorate, inquam, gaudenter, quia est dux aequitatis; adorate decenter, quia est lux veritatis; adorate ferventer, quia est fax caritatis ». Subinde pro *adoratio* Vat. *ratio*, et pro *contemplationis* substituit *consolationis*.

[4] Vat. cum F G, contradicentibus A B C D E, omittit *Sic ergo quaerite, adorate, vos animae, et offerte* et addit multa, quae inferius in Additamento II. habentur.

[5] Cfr. Luc. 2, 22. seqq. — Superius pro *divinorum operum* Vat. *diversorum operum*.

[6] Ita A B C D E F, Vat. *felix anima*. Inferius pro *per nativitatem* Vat. contra A B C D E *post nativitatem*, et pro *in caelestem Ierusalem* ipsa substituit *in caeli sancti Ierusalem*.

[7] Respicitur Luc. 1, 39: Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana. — Inferius post *habitacula* Vat., refragantibus A B C D E F, prosequitur *beatae Trinitatis et individuae Unitatis. Flecte humiliter menti* [sic] *genua in supernae civitatis palatia, ibi ante thronum aeternitatis Deo Patri filium tuum* [B omittit *tuum*] *repraesenta* etc.

[8] Ita A B C D E, Vat. *cum gaudio*.

[9] Cant. 6, 12. — Ex A B C D E supplevimus *cuius expositionem quaere supra in alio tractatu meditatione prima*, scilicet Opusculo II. Soliloq. c. 1. n. 37. seq. His verbis confirmatur, utrumque opusculum esse eiusdem auctoris, cum nulla ratione probetur, ista verba esse suppositicia.

rifican- Filius.

prima. — Deum *Filium* in omnibus Sanctis suis magnifica. Ipse enim est, qui te de daemonis servitio per secretam suam informationem liberavit dicens [1]: *Tolle iugum meum super te;* iugum daemonis abiice. Iugum suum amarissimum, iugum meum suavissimum; iugum suum sequetur cruciatus aeternus et tormenta, iugum meum sequetur fructus suavissimus et *requies opulenta.* Iugum suum si quando dulcedinem exhibet, falsa est et momentanea, iugum meum quando laetitiam confert, vera est et salutifera. Ipse suos servitores modicum aliquando extollit, ut in aeternum confundat; qui autem honorificat me, sic ad momentum humiliatur, ut aeternaliter regnet et glorietur. — Ista fuit doctrina, qua te Dei Filius aliquando per se, aliquando per suos doctores et amicos informavit et de daemonis [2] falsa persuasione, a carnis et mundi blanda deceptione liberavit. — Deum, o anima, *Spiritum sanctum* semper benedic et sanctifica, qui te per suam consolationem mellifluam in bono confortavit dicens [3]: *Venite ad me, omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego refieiam vos.* Qualiter enim, o anima tenera et delicata, fragilis et infirma, deliciis mundi assueta, gaudiis saeculi huius tanquam faecibus vinariis more porcorum inebriata, qualiter potuisses inter tot et tanta antiqui hostis retia, inter tot falsa consilia, inter tam varia impedimenta, inter tam innumerabilia amicorum, consanguineorum et aliorum propinquorum te retrahentium a via amoris [4] et vulnerantium iacula in bono perstitisse, tot funibus peccatorum circumplexa, in bono profecisse, si non Spiritus sancti gratia fuisses misericorditer adiuta et saepius dulciter consolata et refecta? In ipsum igitur refunde omnia opera tua, tibi nihil retine.

orifican- is Spiri- tus S.

4. Dic cum pura et devota mentis intentione [5]: *Omnia opera mea operatus es, Domine;* in conspectu tuo nihil sum, nihil possum; de munere tuo est, quod subsisto, sine te nihil agere valeo. Tibi, clementissime *Pater miserieordiarum* [6], quod tuum est offero, tibi commendo, tibi committo me indignam, et ingratam omnibus donis tuis per te mihi collatis humiliter recognosco. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, o beatissime Pater, maiestas aeterna, qui me per tuam infinitam potentiam de nihilo creasti! — Te laudo, te glorifico, tibi gratias ago, o beatissime Fili, claritas [7] paterna, qui me per tuam aeternam sapientiam de morte liberasti! — Te benedico, te sanctifico, te adoro, o beatissime Spiritus alme, qui me per tuam benedictam pietatem et clementiam de peccato ad gratiam, de saeculo ad vitam religiosam, de exsilio ad patriam, de labore ad requiem, de moerore ad iucundissimae et deliciosissimae beatae fruitionis dulcedinem evocasti! quam nobis concedat Iesus Christus, Mariae Virginis Filius, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

Oratio notanda ad Trinitatem.

Explicit.

ADDITAMENTUM I.

De signis nativitate isti.

Non enim ad hoc nascitur, ut abiiciatur, sed ut cum summa diligentia, more regalium infantium custodiatur. Hic nota, fidelis anima, quod in te [1] contingunt illa signa spiritualiter, quae in Christi nativitate contigerunt visibiliter. Multis enim signis et prodigiis secundum doctorum sententiam et doctrinam est illa benedicta nativitas comprobata. Nam in civitate Romana muri templi pacis funditus corruerunt [2]; sodomitae in toto orbe morte subitanea interierunt; vineae Engaddi illa nocte floruerunt et fructum balsami protulerunt; fons aquae mntatus est in fontem olei et fluxit usque in Tiberim et manavit tota nocte illa [3]; stella Magis apparuit in oriente; tres etiam

---

[1] Matth. 11, 29. Infra respicitur Isai. 32, 18. — Superius pro *in omnibus Sanctis suis* (ita A B C D E) Vat. *in omnibus factis suis,* et pro *per secretam suam* E *per secretam sui.*

[2] Vat. *amicos reformavit a daemonis.*

[3] Matth. 11, 28. — Inferius pro *tenera et delicata* Vat. *tenera et dilecta.*

[4] Ita B; A C *a via morum* [D E *moris*], cui lectioni consentit Vat. cum F G, qui tamen omittunt *te retrahentium.* Supplevimus *et* ante *vulnerantium.*

[5] Isai. 26, 12: Omnia enim opera nostra operatus es nobis.

[6] Epist. II. Cor. 1, 3.

[7] Cfr. Hebr. 1, 3, ubi Filius nominatur *splendor gloriae.* Codd. A B C D E *caritas.* Inferius post *morte* Vat. cum F G addit *aeterna,* et subinde A B C D E omittunt *te adoro.*

Notae ad additamentum.

[1] Cod. G *si in te.* — Cfr. de l. additam. supra pag. 92, nota 1.

[2] Ut narratur in Serm. de Nativitate Salvatoris et praeclaris miraculis in ea factis (inter opera Petr. Damiani, ed. Migne, Patrol. Lat. tom. 144, col. 848; estque Nicolai Claraevallensis), in Petr. Comestor., Histor. scholast. in Evang. c. 5. Additio 1. et Innocent. III, Serm. 2. in Nativitate Domini. Cfr. Baron., Annal. Eccles. in princip. n. 11. seq. Codd. F G addunt *imagines et statuae idolorum comminutae sunt et ceciderunt.* Cfr. Hieron., V. Comment. in Isai. 19, 1. — De morte sodomitarum vide Card. Hug., in l. Tim. 1, 10, ubi notat, quod hoc « Cantor parisiensis dicebat se legisse in scripturis Hieronymi ».

[3] Vide Paul. Orosii, VI. Histor. c. 20, ubi etiam refert, quod « hora circiter tertia repente, liquido ac puro sereno [caelo] circulus ad speciem caelestis arcus orbem solis ambiit ». Cfr. Baron., Apparatus ad annales ecclesiastic. n. 25. seqq. Ibidem narrat, quomodo Christus Augusto imperatori innotuit, « ipsumque Romam reversum aram erexisse in Capitolio hac inscriptione notatam: *Ara Primogeniti Dei...* Putatur hic ille esse locus in Capitolio... ubi nobilissimum templum antiquitus erat Iovis Capitolini, sed eo prostrato, eodem in loco erecta est basilica in memoriam Dei Genitricis Mariae atque dicta ex causa *Ara Caeli* titulo nuncupata, vel quod aiunt, Dei Genitricem

soles apparuerunt et paulatim in unum corpus solare sunt redacti. In die media circulus aureus apparuit circa solem, et in medio circuli virgo pulcherrima, puerum gestans in gremio. Et quid plura? Istam beatissimam nativitatem Angeli mirabiliter praedicabant, pastores annuntiabant, animalia bruta cognoscebant [1]. Ecce, iam vidisti, qualibus signis et prodigiis est visibiliter monstrata nativitas Salvatoris.

Haec signa spiritualiter innovanda.

Sed iam adverte diligenter, fidelis anima, quae cupis esse Iesu mater ex gratia, utrum in te spiritualiter innovata sint haec signa et immutata mirabilia [2], ut sic possis aliqualiter certificari de hac nativitate salutifera. Adverte diligenter, considera frequenter, an aliquod in te corruerit *templum*, hoc est appetitus vanae ambitionis et superbiae; utrum ceciderit *idolum*, id est affectus foedae possessionis et avaritiae; utrumne adhuc aliqui interierint sodomitae, scilicet carnales delectationes et concupiscentiae. Haec sunt quasi prima signa istius nativitatis salutiferae, quando iam anima se sentit evacuatam *ambitione* per virtutem humilitatis, *cupiditate* per virtutem pietatis, *voluptate* per virtutem castitatis [3]. — Post haec considera cum magna diligentia, utrum in te floreat *vinea* Engaddi et balsami [4], hoc est multitudo sanctarum affectionum; utrum fluat *fons* olei, id est, de tuo corde exeant opera misericordiae; utrum *tres soles*, id est tres theologicae virtutes, oriantur in oriente, id est in devota mente et uniantur inter se mutuae pacis foederatione. Vide etiam, si *stella novae claritatis*, id est divinae cognitionis, adhuc aliquid fulgeat; si *circulus aureus iuxta solem*, id est, sancta affectio iuxta limpidam [5] cognitionem appareat; si *virgo cum puero* illic sedeat, id est, si oratio pura cum devotione sincera in affectione permaneat; post haec omnia, si *adorent animalia*, id est, perfecte rationi obediat pars sensitiva; si *quaerant reges*, id est, desideriis et affectionibus novis ad Iesum moveantur virtutes intellectuales; si *Angeli*, id est omnes habitus virtuosi, per mentis hilaritatem *iubilent*, propter mentis tranquillitatem *pacem muntient*, propter cordis serenitatem *Iesum praedicent*. Et postremo subtiliter considera, si *pastores*, id est sanctae meditationes, parvulum natum Iesum tibi datum in praesepio inveniant. *Praesepe* est conscientia inferius clausa per contemptum mundanorum, superius aperta per desiderium aeternorum. Hic est locus requietionis pauperis Regis, illic post nativitatem a Matre reponitur, ibi a pastoribus invenitur. O felix praesepe, quae contines Regem gloriae! In te invenio cibum iumentorum et refectionem Angelorum [6]. De te pascuntur bruta animalia, et reficitur anima devota, te, licet improprie, tamen felicem praedico; sed multo feliciorem dico devotam conscientiam, quae non est id quod tu per essentiam, sed tamen continet spiritualiter quod tu continebas corporaliter.

ADDITAMENTUM II.

Christus cum doctoribus quaerendus, ut det veram sapientiam.

Quaerite etiam, o reges, cum *doctoribus* [7], ut vobis pandat secreta suae inscrutabilis sapientiae, ut ostendat magnalia suae admirabilis potentiae, ut vos doceat beneplacita suae desiderabilis voluntatis et complacentiae. Quaerite, inquam, *cum reverentia*, quomodo omnia tam potenter de nihilo creaverit, quomodo cuncta tam sapienter in universo ordinaverit, quomodo singula tam clementer ineffabili dono [8] decoraverit. Quaerite *humiliter*, si tamen homini fas est in hac vita investigare, qualiter illae tres personae coaequales et coaeternae subsistant in una et individua substantia, et hoc in Trinitate beatissima; qualiter illae tres substantiae, videlicet carnis et animae et Deitatis, conveniant in una persona, et hoc in Christi incarnatione sacratissima; qualiter ab aeterno Pater a nullo, Filius a Patre solo, Spiritus sanctus ab utroque. Ipse quem quaeritis doctor est et cognitor omnis veritatis, a quo omnis veritas primordialiter progreditur, per quem omnis veritas principaliter quaeritur [9], per quem omnis veritas exemplariter producitur, ad quem omnis veritas finaliter reducitur et ordinatur. Ipse enim est doctor, qui docet omnem veritatem: veritatem *vitae*, quam in multis destruxit lutosa gulositas; veritatem *doctrinae*, quam heu, in plerisque caecavit voluptuosa vanitas; veritatem *iustitiae*, quam in multis effugavit periculosa improbitas aviditatis [10]. — Quaerite ergo, o vos reges devoti, Iesum, ut vos doceat omnem veritatem: veritatem *vitae*, ut sciatis, qualiter vos ipsos utiliter regere debeatis; veritatem *doctrinae*, ut cognoscatis, qualiter subiectos laudabiliter dirigatis; veritatem *iustitiae*, ut intelligatis, qualiter Deo viriliter [11] serviatis. — Quaerite etiam Iesum aliquando cum *sponsa* dilectissima in *horto deliciarum*, ubi deambulat cum adolescentulis, ubi lilia colligit cum virginibus, ubi

Item, c sponsa horto d ciarom.

Mariam infantem in ulnis habentem, monente Sibilla, sublimem in aëre ab eodem Augusto illic esse conspectam ». Vide Innocent. III, Serm. cit. — Pro *usque in Tiberim* G *usque ad Tiberim*. Subinde Vat. cum G legit (secuti sumus F): *stella magna apparuit, quae formam pulcri pueri habuit et in capite crux splendida; tres soles apparuerunt in oriente et paulatim* etc. Demum pro *circa solem* G substituit *iuxta solem*.

[1] Cfr. Luc. 2, 7. seqq. — Pro *annuntiabant* (ita G) F et Vat. *nuntiabant*.

[2] Eccli. 36, 6: Innova signa et immuta mirabilia. — Superius pro *ex gratia* G *gratiae*. Inferius pro *foedae possessionis* (ita F) Vat. et G *falsae possessionis*, et pro *adhuc aliqui interierunt* (ita G) Vat. et F *adhuc incurrunt*.

[3] Ita F; Vat. cum G *per virtutem humititatis, alienatam ab avaritia per desiderium paupertatis, purgatam a macula luxuriae per amorem castitatis*.

[4] Ita F; G et Vat. *utrum adhuc floreat aliqua* [Vat. *aliquid*] *vinea balsami*. Inferius pro *mutuae pacis foederatione* Vat. *mutua foederatione*.

[5] Ex G supplevimus *limpidam*.

[6] Bernard., Serm. 35. in Cant. n. 4: Panis Angelorum factus est foenum positum in praesepio, appositum nobis tanquam iumentis. Cfr. tom. VII. pag. 47, nota 2. verba Bedae et Gregorii. — Pro *cibum iumentorum* (ita F) Vat. et G *ut iumentum*, et pro *refectionem Angelorum* (ita G) Vat. cum F *refectorium Angelorum*.

[7] Respicitur secundum membrum supra pag. 94, nota 2. et 4. a Vat. allatum. — Inferius pro *potentiae* F *pietatis*.

[8] Ita F; Vat. cum G *suo inaestimabili bono*.

[9] Vat. cum G *a quo omnis veritas principaliter quaeritur*. Vat. prosequitur *post quem veritas exemplariter perducitur*.

[10] De hac triplici veritate vide quae diximus tom. VI. pag. 460, notas 10. et 11. — Vat. cum G *quam effugavit periculosa aviditas*.

[11] Ita G; F *utiliter*, Vat. *serviliter*.

comedit fructus pomorum suorum cum invenculis [1]. Quaerite in *cella vinaria*, ubi coenam suam praeparavit, ad quam suas specialissimas amicas, quae *sequuntur eum, quocumque ierit*, tantum invitavit; ubi *praecingit se et facit eas discumbere* et transiens personaliter ministrat eis; ubi administrat fercula varia de pinguedine suae aeternae, nobilissimae et secretissimae Divinitatis; ubi propinat pocula suae dulcissimae et castissimae humanitatis. Certe illic bibunt amicae, sed inebriantur carissimae [2]. Quaerite tandem in *cubiculo*, ubi requiescit cum sponsa inter amplexus et oscula, ubi *cubat in meridie* [3], quando splendor aeternae veritatis tam luculenter lucet, ardor supernae caritatis tam dulciter ardet. Ibi instillat auribus sponsae secretissima suae profundae et inscrutabilis sapientiae, ibi donat altissima munera suae summae et incomparabilis magnificentiae, ibi iocatur, ibi blanditur, ibi consolatur, ibi dilectam alloquitur dicens: *Pete quod vis, et dabitur tibi* [4]. O quam felices, qui Iesum in hoc cubiculo secretissimo inveniunt, qui hoc cubiculum intrare praesumunt! O quam pauci eum in *horto deliciarum* inveniunt, sed pauciores in *cella vinaria* reperiunt, paucissimi et non nisi sacratissimi amici *cubiculum* intrare praesumunt; quia scriptum est [5]: *Adiuro vos, filiae Ierusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.*

Unde sufficiat vobis, o reges, qui adhuc *terrena sapitis* [6], qui adhuc temporalia disponitis, quod Iesum aliquando post diligentem inquisitionem in praesepio inveniatis. Vestra enim conscientia forte adhuc nondum est facta *hortus deliciarum*, ubi florent sanctae meditationes, ubi redolent virtuosae operationes, ubi vigent deliciosae affectiones. Nec forte minus perfecte dici potest *cella vinaria*, ubi illa caelestia fercula odorantur, illa vina angelica gustantur, quibus amici aliquando hic in terris consolantur. Sed heu minime, ut timeo, dici potest *cubiculum* omnibus creaturis absconditum, soli Sponso praeparatum, stratum et ornatum, ubi Sponsus cum sponsa, dilectus cum dilecta requiescit inter secreta et indicibilia suae familiaritatis [7] oscula, ubi saepe audiuntur talia et tam arcana, quae quidem intelliguntur, sed non dicuntur, quia forte vel exprimi nequeunt vel ab hominibus secundum hominem viventibus percipi nunquam possunt. — Si tamen ex abundantia divinae pietatis accidisset aliquando, quod [8] ipsum post fletum et planctum, post luctum et gemitum, post postpositum saeculare negotium ad modicum momentum vidistis in *horto deliciarum*, vel forte, quod magis verum est, ante fores adhuc vobis clausas per foramen inspexistis in *cellam vinariam* et vidistis Sponsum ornatum et succinctum, transeuntem, ministrantem, propinantem suis amicis varia fercula et vina deliciarum et vobis [9] ignota et incognita, nec adhuc ad talia videnda admittendi per ianitores expulsi fuistis, et iterato heu, ad solita et mundana rediistis; sed tamen post hoc ad cor reversi, non immemores illius iucundae societatis, quam gaudio cordis in horto deliciarum aspexistis, nec non et illius beatissimae iucunditatis et solemnitatis, quam quasi desolati per rimulam aspexistis, de qua nescio quale solatium, sed tamen tale, quod *exsuperat omnem sensum* [10] et omne huius mundi convivium, per spiramentum modicum concepistis: tunc cum Maria matre Iesum perditum cum dolore et moerore quaerite, cum planctu et gemitu post Iesum quaerendum currite, tunc et flentes dicite: O quando te inveniemus consolatorem, quem exspectamus! Quando te inveniemus gaudium nostrum, quod desideramus! O si anima nostra adhuc redire semel valeat, et si non ad amplexus et oscula, saltem ubi redolet *hortus deliciarum* et suavissime fragrat *cella vinaria*. Iam anima per te ipsam quaere dilectum tuum, quem concepisti; tuus est filius, quem genuisti, et quare dimisisti a quo tot et tam insolita gaudia suscepisti? — O vos reges inclyti, vos principes et defensores et cooperatores mei, vos hactenus dilectissimum quaesivistis ut *regem*, qui vos sua gratia coronaret, ut *doctorem*, qui vos sua sapientia illustraret, ut *consolatorem*, qui vos sua clementia reficeret! — Nunc superest, ut ego quaeram filium, quem perdidi; dilectum, quem amisi; amantissimum Iesum meum, quem, heu infelix et misera, in templo dimisi, postquam denuo ad vana et falsa et inania me converti. Heu, me derelictam et desolatam et omni ignominia plenam [11]! Quare suis consiliis non acquievi? Quare in suis monitis non permansi? Quamdiu suam praesentiam per veram consolationem sensi, affuit mihi omnis abundantia; quamdiu ipsum habui, omnibus bonis abundavi. Sed heu, quam infelix commutatio et quam miserabilis variatio! Propter paupertatem [12] amisi divitias, propter asperitatem postposui delicias, propter curam et sollicitudinem dereliqui quietem magnam et spiritus dulcedinem, propter alienum neglexi me ipsum, propter hominem regendum perdidi Deum meum, dilectum meum, consolatorem meum, dulcissimum Iesum filium meum. Quid ergo faciam? Quo vadam? Ubi quaeram, ut iterato ipsum inveniam? Aliquoties ipsum propter praedicta [13] amisi, sed denuo adiuvante et revelante clementissimo Patre misericordiarum Deo, in cuius vinea laboro, cuius voluntati de consilio maiorum deservio, ad cuius gloriam ampliandam me dulcis Iesus solatiis per occupationem cordis saepius privo, propter cuius honorem conservandum variis tribulationibus me expono, ipso ex solita pietate auxiliante, filium perditum cum ingenti cordis gaudio post varios singultus et gemitus et inter abundantissimas lacrymas reperi et inveni [14]. O utinam ipsum adhuc semel taliter invenirem! Puto, quod amplius non dimitterem, sed totis viribus retinerem.

cella vinaria.

cubiculo.

catio ad eges.

Planctus propriae animae.

---

[1] Cfr. Cant. 5, 1. et 6, 1. In seq. propositione respicitur Cant. 2, 4. (de cella vinaria) et allegantur Apoc. 14, 4. et Luc. 12, 37. Cfr. supra Opusculum II. Soliloq. c. 4. n. 11. et 12.

[2] Respicitur Cant. 5, 1. supra pag. 50, nota 5. allegatus.

[3] Cant. 1, 6.

[4] Esther 5, 3. et Marc. 66, 22.

[5] Cant. 2, 7. et 8, 4. — Superius pro *paucissimi et non nisi* (ita G) Vat. cum F *paucissimi vero non nisi.*

[6] Phil. 3, 19. — Inferius voci *virtuosae* G praefigit *sanctae et.*

[7] Vat. *sui familiaris.*

[8] Pro *accidisset aliquando, quod* Vat. *aliquando*, quae etiam inferius pro *post postpositum* (ita G) substituit *post positum.*

[9] Ita G; Vat. cum F *et statim.* Subinde pro *nec adhuc ad talia videnda admittendi* (ita F G et edd. 1, 2) Vat. *nec adhuc talia admittenda.*

[10] Phil. 4, 7. — Superius pro *quasi desolati* (ita F) Vat. cum G *desolatam.* Inferius pro *concepistis* Vat. *sensistis.*

[11] Vat. cum G addit *reliquit.* Inferius post *sensi* G et edd. 1, 2 addunt *in vita, in* [edd. omittunt *in*] *ipsius praesentia*, et subinde vocibus *omnis abundantia* Vat. et F interserunt *boni.*

[12] Vat. *quam infelix et quam miserabilis propter paupertatem.*

[13] Cod. F *propter peccata.*

[14] Respiciuntur verba Bernardi supra pag. 50, nota 4. in fine allegata.

Varia proposita.

Quid igitur faciam? *Surgam et quaeram quem diligit anima mea*[1]; postquam occupationes et sollicitudines dimittam, ad orandum me conferam. Et si haec non sufficiunt, *inter cognatos et notos*, id est inter spirituales et devotos ipsum quaeram. Ipsi sunt, in quibus habitat; ipsi sunt, cum quibus moratur, quando ab aliis amittitur. Hi sunt, cum quibus tanquam in solitudine latitat[2], quando ipsum a me misera strepitus cogitationum fluctuantium fugat. Heu, quando illis similis fui, tunc habui, tunc tenui, tunc amplexata et osculata fui Iesum, quem nunc, curis distracta, sollicitudinibus occupata et afflicta, lamentabiliter amisi. Dicite igitur, o vos religiosi, vos abstracti, vos solis divinis meditationibus dediti, *num quem diligit anima mea vidistis*[3]? Certe scio, quod habetis; scio, quod bene scitis, quia sentitis et gaudetis. Reddite ergo in caritate quod non amittitis, communicate quod non dimittitis. Et si in me propter distractionem ad horam fervor dilectionis tepuit, habitus tamen dilectionis, ut spero, non cessavit. Et si propter occupationem familiarem dilecto allocutionem intermisi, a caritate tamen ipsius non recessi. Et si propter proximorum vel modicam aedificationem, ipsi tota mentis intentione non adhaesi, desiderium tamen revertendi semper[4] in mente habui. Et re vera, ut verum fatear, non ad gloriam meam dico, sed tantum ad revocandum dilectum perditum humiliter allego; non propter meum lucrum, sed propter suum consilium; non propter meam ambitionem, sed propter suam aeternam gloriam et honorem; non propter praelationis laudem, sed proximorum salutem curis et sollicitudinibus[5] dedita fui. —

Spes consolationis.

Quare ergo propter hoc, quod pia intentione et quasi nolens et gemens facerem, dilecti praesentia saltem aliquando, etsi raro, consolari non deberem? Non esset aequum, sed, si fas esset dicere, iniustum et impium et iniquum, quod pissimus Iesus non statuit, quod divina lex nusquam approbavit. Saepe enim propter amici voluntatem[6] dulcis amici societas intermittitur, ut postea cum amplieri amborum iucunditate reperiatur, sic et ego propter ipsum me ipsum aliquando deserui, si propter suam gloriam ampliandam labores, persecutiones, detractiones, impugnationes sustinui. Sed his[7] omnibus et his similibus etiam usque ad defectum repleta fui, et ad ipsum gemens et quaerens redeo; nunquid ipsius solatio, ut vel modicum in tribulatione respirem, carebo? Quid ergo est, quod dilectus meus loquitur, quid est, quod per ipsum in Evangelio[8] clamatur: *Venite ad me, omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos?* Nunquid ego qui propter honorem eius *pondus diei et aestus sustineo*, saltem post laborem *de micis, quae cadunt de mensa dominorum suorum*, refici non debeo? Absit ergo, ne solummodo vobiscum, o vos contemplativi, moretur dilectus, et laborans agricola sit contemptus et abiectus! *Oportet* tamen, sicut Scriptura[9] testatur, *laborantem agricolam* aliquando *de fructibus* caelestis patriae *praelibare*, et hoc, *ne deficiat in via;* sicut Apostoli inter varia opprobria, Martyres inter flagella, Virgines inter cruciatus et verbera senserunt dilecti solatia. *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii*, collaudantes et benedicentes Dominum, *quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*[10]. Sic confessores et eremitae, monachi et anachoretae, post vigilias et ieiunia inter lacrymas et gemitus senserunt divina gaudia. Sic rectores, doctores et ecclesiarum fideles praelati, postquam laboribus et curis sunt extenuati, de benignitate dulcis Iesu saepissime dulciter sunt refecti. Non enim Maria frequenter Iesum sola habuit, sed etiam a Martha post praedicationem hilariter et gaudenter receptus fuit[11]. Ego igitur, in Domino confidens et de divina clementia tam multipliciter probata et exemplariter ostensa praesumens, dulcissimum Iesum aliquando cum Matre eius quaeram in templo, aliquando cum sponsa in cubiculo, aliquando cum discipulis in consistorio, aliquando cum regibus in diversorio.

---

[1] Cant. 3, 2. — Subinde respiciuntur Luc. 2, 44: Requirebant eum inter cognatos et notos.

[2] Cod. F *habitat.* Vat. cum G (contra F) prosequitur *quando ipsum a me miser strepitus* etc.

[3] Cant. 3, 3.

[4] Ex G supplevimus *semper* et paulo inferius *meam.*

[5] Cod. F addit *vanis*, ex quo infra adiecimus *nolens et.*

[6] Cod. F *animae utilitatem.* Subinde pro *societas* Vat. *praesentia,* et pro *amborum* F *consolatione.*

[7] Vat. *Si his* et inferius pro *et quaerens* (ita F) cum G *et amens.*

[8] Matth. 11, 28. — Subinde allegantur Matth. 20, 12. et 15, 27. (cfr. supra pag. 51, nota 2.).

[9] Epist. II. Tim. 2, 6. Pro *praelibare* Vulgata *percipere.* Vat. legit *aliquando fructibus caetestibus patriae praelibare.* — Sequitur Matth. 15, 32, ubi pro *in via* (ita G cum Vulgata) Vat. *in labore,* quae etiam immediate post pro *sicut Apostoli* substituit *Sic Apostoli.*

[10] Act. 5, 41. — Inferius pro *saepissime dulciter sunt refecti* (ita F) Vat. cum G *ipsorum piissime* [Vat. addit *dulciter*] *sunt corda refecta* [Vat. *refecti*].

[11] Cfr. Luc. 10, 38. seqq. — *Consistorium* secundum Du Cange significat locum, in quo princeps de rebus publicis consultat ac deliberat cum suis consistorianis. Cfr. Act. 5, 26. seqq., ubi de Apostolis adductis *in concilium* propter praedicationem nominis Iesu.